

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

01663816

LBI.410.011.05.2016

P/16/045

UNK 29327/16

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/045 – Ochrona jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontrolerzy	Piotr Jurkin - starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/28/2016 z dnia 10 maja 2016 r. Marcin Kiersnowski – starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/29/2016 z dnia 13 maja 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku, ul. Warszawska 57A, 15-062 Białystok ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	lek. med. Wojciech Zbigniew Zwierz – Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku ² (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności³

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działania zapewniające utrzymanie należytej jakości ujmowanej i podawanej do sieci wodociągowej wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁴.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Ocenę pozytywną uzasadnia w szczególności coroczne uzgadnianie przez PPIS harmonogramów pobierania próbek do badań jakości wody w ujęciach, w miejscach pozwalających na ocenę uzdatniania wody oraz miejscach wprowadzania wody do sieci wodociągowej, ustalane przez wszystkie objęte jego nadzorem, przedsiębiorstwa wodociągowe, pobieranie próbek wody do badań objętych monitoringiem jakości wody dla wszystkich ujęć wody położonych na obszarze objętym nadzorem zgodnie z załącznikiem Nr 6 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁵ i 13 listopada 2015 r. o tej samej nazwie⁶, a także załącznikiem Nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia⁷, podejmowanie prawidłowych działań w przypadku stwierdzenia przekroczeń dopuszczalnych parametrów w badaniach monitoringowych, a także przekazywanie jednostkom samorządu terytorialnego rzetelnych informacji w okresowych ocenach jakości wód.

Natomiast stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

- niewykorzystywaniu w postępowaniach w zakresie wydawania opinii o potrzebie przeprowadzania ocen oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć, wykazu urządzeń wodociągowych prowadzonego w Oddziale Higieny Komunalnej PSSE w Białymstoku,

¹ Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku zwana dalej „PSSE” lub „Stacja”.

² Pan Wojciech Zbigniew Zwierz jest Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Białymstoku (dalej: „PPIS”) od 17 grudnia 2013 r. Od 11 kwietnia 2008 r. do 10 kwietnia 2013 r. PPIS była Pani Maria Aksiucik. Od 11 kwietnia 2013 r. do 10 lipca 2013 r. obowiązki PPIS pełniła Pani Stella Radiukiewicz, a od 11 lipca 2013 r. do 16 grudnia 2013 r. – Pan Waldemar Kulesza.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej wg proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową.

⁴ W okresie objętym kontrolą, tj. latach 2013 – 2016 (do 31 marca).

⁵ Dz. U. Nr 61, poz. 417 ze zm. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem ws. jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 r., uchylone z dniem 28 listopada 2015 r.

⁶ Dz. U. 2015, poz. 1989. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem ws. jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2015 roku”, obowiązuje od dnia 28 listopada 2015 r.

⁷ Dz. U. Nr 204, poz. 1728. Rozporządzenia zwane dalej „rozporządzeniem ws. wymagań wód powierzchniowych”.

- nieegzekwowaniu w latach 2013–2015 od zarządcy wodociągów w Choroszczy, Rogowie, Barszczewie oraz Złotorii, przedkładania wyników przeprowadzanych w ramach monitoringu przeglądowego, które obejmowałyby komplet parametrów określonych w załączniku Nr 2 do rozporządzenia ws. jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 roku,
- niezwiększeniu w latach 2013-2015 częstotliwości pobierania próbek wody do badań na ujęciu powierzchniowym w Wasilkowie z 13 do 17 mimo stwierdzenia w odpowiednio jednej, trzech i dwóch badanych próbkach, spadku kategorii jakości wody z A2 na A3, co naruszało § 3 ust. 2 rozporządzenia ws. wymagań wód powierzchniowych,
- nieokreśleniu w żadnej z 30 decyzji administracyjnych warunkujących przydatność wody do spożycia, dopuszczalnych wartości parametrów, na jakie pozwala stwierdzona warunkowa przydatność, co naruszało § 14 ust. 3 ww. rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 roku,
- niepodjęciu działań w sześciu (z 76) przypadkach, wskazanych w § 14 ust. 1 pkt. 2-4 i ust. 2-4 rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 roku, po otrzymaniu od przedsiębiorstw wodno-kanalizacyjnych negatywnych wyników badań wody przeprowadzanych w ramach kontroli wewnętrznej,
- niedokonywaniu w latach 2013–2015 obszarowych ocen jakości wody oraz szacowania ryzyka zdrowotnego konsumentów, mimo takiego obowiązku określonego w § 17 ust. 1 i 4 rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 roku.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Stosowanie ograniczeń w użytkowaniu wód i powierzchni ziemi w związku z funkcjonowaniem ujęć wody przeznaczonej do spożycia

Opis stanu faktycznego

1.1. Obszar objęty nadzorem przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Białymstoku w latach 2013 – 2016 (do 31 marca) obejmował teren 15 gmin województwa podlaskiego oraz miasto Białystok. W ww. okresie pod nadzorem PSSE funkcjonowało odpowiednio 68, 69, 66, oraz 65 stref zaopatrzenia w wodę. Stosownie do treści § 12 ust. 7 pkt 3 lit. a – c rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 roku, Stacja prowadziła w formie elektronicznej⁸ wykazy: przedsiębiorstw wodno-kanalizacyjnych, urządzeń wodociagowych oraz miejsc pobierania próbek wody objętych monitoringiem jakości wody⁹. (dowód: akta kontroli str. 6-14)

W latach 2013–2016 (do 31 marca) na obszarze objętym nadzorem PSSE funkcjonowało odpowiednio 72, 73, 70 oraz 69 podziemnych ujęć wody oraz jedno powierzchniowe¹⁰, z tego o wydajności $\leq 100 \text{ m}^3 / 24 \text{ h}$ odpowiednio 16, 18, 16 i 13, $> 100 \leq 1000 \text{ m}^3 / 24 \text{ h}$ – 43 oraz po 41 w pozostałym okresie, $> 1000 \leq 10.000 \text{ m}^3 / 24 \text{ h}$ – 12, 13, 12 i 14 oraz po dwa o wydajności $> 10.000 \leq 100.000 \text{ m}^3 / 24 \text{ h}$. W ww. okresie nie funkcjonowały ujęcia wody mieszanej. (dowód: akta kontroli str. 15-30)

W 2013 roku, na terenie objętym nadzorem PSSE, funkcjonowało 18, a od 2014 – 19 przedsiębiorstw wodociagowych oraz dodatkowo w ww. okresie trzy, a od 2015 do 31 marca 2016 roku, cztery podmioty wykorzystujące wodę z indywidualnego ujęcia w budynkach użyteczności publicznej¹¹. (dowód: akta kontroli str. 31-37)

Ogółem w latach 2013 – 2016 (do 31 marca) na terenie objętym nadzorem Stacji funkcjonowało odpowiednio 68, 69, 66, oraz 65 sieci wodociagowych o długości ogółem 3.318,07 km, 3.329,77 km oraz po 3.378,19 km w 2015 i do 31 marca 2016 r., zaś z sieci korzystało odpowiednio 96,5%, 96,9%, 97,1% oraz 97,2%¹² ludności z obszaru objętego nadzorem PSSE w Białymstoku. W prowadzonej przez Stację ewidencji urządzeń wodnych

⁸ Baza/System Monitoringu Jakości Wody Przeznaczonej do Spożycia – „Woda EXCEL”.

⁹ Wykaz obejmował m.in. miejsca pobierania próbek wody objętych monitoringiem PSSE w Białymstoku oraz miejsca poboru próbek wody przeznaczonej do kontroli wewnętrznej realizowanej przez poszczególne przedsiębiorstwa wodociagowe.

¹⁰ Powierzchniowe ujęcie wody w Wasilkowie.

¹¹ Uniwersytecki Szpital Kliniczny w Białymstoku, Uniwersytecki Dziecięcy Szpital Kliniczny w Białymstoku, Szpital Psychiatryczny w Choroszczy oraz od 2015 roku Szpital Miejski im. PCK.

¹² Łącznie liczba ludności powiatu białostockiego oraz miasta Białegostoku w latach 2013-2015 wynosiła odpowiednio: 439.309, 440.260 oraz 440.689 osób, natomiast liczba ludności korzystającej z sieci wodociagowej będącej pod nadzorem Stacji – 423.788, 426.848, 428.055, zaś do 31 marca 2016 r. 428.397 osób.

nie stwierdzono zapisów o występowaniu studni publicznych na nadzorowanym obszarze. Nie dysponowano również wykazem indywidualnych studni służących do zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia oraz liczbą ludności z nich korzystających mimo, że posiadane oprogramowanie (Woda Excel) umożliwiało ewidencjonowanie indywidualnych studni. (dowód: akta kontroli str. 6-13, 37)

1.2. Spośród funkcjonujących w latach 2013 – 2016 (do końca marca) odpowiednio 73, 74, 71 oraz 70 ujęć wody przeznaczonej do spożycia – 68, 67, 51 oraz 49 posiadało ustanowione strefy ochrony bezpośredniej, w tym dla powierzchniowego ujęcia wody w Wasilkowie oraz dwóch ujęć podziemnych w Jurowcach i Wasilkowie dodatkowo wprowadzono jedną wspólną strefę ochrony pośredniej¹³. W ww. okresie odpowiednio pięć¹⁴, siedem¹⁵, 20¹⁶ oraz 21¹⁷ ujęć wody nie posiadało stref ochronnych.

(dowód: akta kontroli str. 38-103)

W ramach przeprowadzania strategicznych ocen oddziaływania na środowisko w latach 2013 – 2016 (do 31 marca), na podstawie z art. 58 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko¹⁸, PSSE uczestniczyła ogółem w 99 postępowaniach dotyczących przyjęcia dokumentów planistycznych (opiniowania/uzgadniania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego), z tego w 30 w 2013, 26 w 2014, 34 w 2015 r. oraz dziewięciu do 31 marca 2016 roku. Ponadto, zgodnie z art. 53 ww. ustawy o ocenach oddziaływania na środowisko, dokonano ogółem 53 uzgodnień w zakresie określenia stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko, z tego w 2013 roku – 20, 2014 – 16, 2015 – 10 oraz siedem do 31 marca 2016 r. W ww. okresie nie prowadzono żadnych postępowań w zakresie uzgodnienia odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, o których mowa w art. 48 ust. 1 ww. ustawy.

Z ogółem 152 ww. postępowań do 146 nie wniesiono zastrzeżeń, zaś w sześciu przypadkach (trzech opiniach i trzech uzgodnieniach) PPIS wniósł uwagi. Żadne powyższe postępowanie nie obejmowało terenów ujęć wody oraz ich stref ochronnych.

W latach 2013 – 2016 (do końca marca) na podstawie art. 64 ust. 1 pkt 2 ustawy o ocenach oddziaływania na środowisko, PPIS wydał ogółem 496 opinii w sprawie obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko oraz określenia ewentualnego zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, z tego w 2013 r. – 163, 2014 r. – 123, 2015 r. – 157 oraz do końca I kwartału 2016 – 53.

Z analizy akt wszystkich ww. spraw, wynika, że w ww. okresie nie prowadzono postępowań dotyczących ochrony ujęć wody, a jedynie dwa przedsięwzięcia¹⁹ planowano umiejscowić w odległości do 100 m od ujęć wody. W obu przypadkach PSSE nie stwierdziła konieczności przeprowadzania ocen oddziaływania ich na środowisko. W zakresie zapewnienia odpowiedniej jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi wystosowano trzy opinie przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach –

¹³ Dz. Urz. Województwa Podlaskiego z 2014 r. poz. 2921.

¹⁴ Dotyczy ujęć wody w Rybnikach, Łużanach, FADOM-BUD, Zaścianki oraz w Uniwersyteckim Dziecięcym Szpitalu Klinicznym w Białymstoku. Dla tych ujęć wodny nie ustanowiono stref ochronny bezpośredniej w pozwoleniach wodnoprawnych.

¹⁵ Dotyczyło to podziemnych ujęć wody w Rybnikach, Nadleśnictwie Supraśl (pozwolenie wygasło 26 lipca), Uniwersyteckim Dziecięcym Szpitalu Klinicznym w Białymstoku, FADOM-BUD, Zaściankach, Łużanach oraz SM w Łapach (pozwolenie wygasło 26 marca).

¹⁶ Dotyczyło to podziemnych ujęć wody w Kopisku (pozwolenie wygasło 1 lipca), Sierkach (pozwolenie wygasło 1 lipca), Bagienku (pozwolenie wygasło 2 sierpnia), Sanikach (pozwolenie wygasło 12 sierpnia), Łapach (trzy ujęcia - pozwolenie wygasło 31 grudnia), Pionce Strumiance (pozwolenie wygasło 13 kwietnia), Uhowie (pozwolenie wygasło 18 sierpnia), Brzozowie Starym (pozwolenie wygasło 12 września), Czarnej Białostockiej (pozwolenie wygasło 7 lutego), Rybniki, Czarnej Wsi Kościelnej (pozwolenie wygasło 7 lutego), Supraślu (Nadleśnictwo), Uniwersytecki Dziecięcy Szpital Kliniczny w Białymstoku, FADOM-BUD, Zubry, SM w Łapach, Szpital im. PCK w Białymstoku - pierwsze pozwolenie wodnoprawne wydano 30 czerwca 2014 r., zaś z dniem 1 stycznia 2015 r. ujęcie objęto nadzorem PSSE w Białymstoku.

¹⁷ Tak samo jak w 2015 roku oraz dodatkowo w styczniu 2016 r. wyłączono spod nadzoru Stacji ujęcie w Łużanach oraz z dniem 3 stycznia 2016 r. utraciło ważność pozwolenie wodnoprawne dla dwóch ujęć wody w Michałowie.

¹⁸ Dz. U. z 2016 r., poz. 353 ze zm. Ustawa zwana dalej: „Ustawą o ocenach oddziaływania na środowisko”.

¹⁹ Opinie: Nr 258/NZ/2013 z 18 grudnia 2013 r. m.in. w sprawie budowy drogi gminnej od ul. Żwirki i Wigury do ul. Długiej w Łapach oraz Nr 279/NZ/2015 z 2 grudnia 2015 r. w sprawie rozbudowy m.in. ulic Tarasiuka Kruczkowskiego i Źródłowej w Kleosinie.

dwie w 2015 oraz jedną w 2014 r. We wszystkich przypadkach stwierdzono, że dla przedmiotowych przedsięwzięć (odpowiednio: budowie stacji uzdatniania wody w Ogrodniczkach, rozbudowie stacji wodociągowej w Płonce – Strumiance oraz przebudowie i rozbudowie stacji uzdatniania wody w Zabłudowie), nie istniała konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

W latach 2013 – 2016 (do końca marca), stosownie do art. 77 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy o ocenach oddziaływania na środowisko, PPIS wydał łącznie 79 opinii w sprawie warunków realizacji przedsięwzięć, z tego w 2013 r. – 26, 2014 r. – 17, 2015 r. – 30 oraz 6 do 31 marca 2016 r. W żadnym przypadku prowadzone postępowania swoim zakresem nie obejmowały spraw z tematyki związanej z potrzebą ochrony ujęcia wody oraz zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia. W ww. zakresie nie wydano żadnych negatywnych opinii.

(dowód: akta kontroli str. 104-144)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niewykorzystywaniu, w trakcie postępowania w zakresie wydawania opinii o potrzebie przeprowadzania ocen oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć, wykazu urzędów wodociągowych prowadzonego w Oddziale Higieny Komunalnej PSSE w Białymstoku. Przy rozpatrywaniu spraw ograniczano się wyłącznie od danych przedstawionych w kartach informacyjnych przedsięwzięć przygotowanych przez wnioskodawców. Nie sprawdzano czy planowana inwestycja przebiega w obrębie lub pobliżu ujęcia wody/urządzenia wodnego, co mogłoby skutkować wydaniem opinii o potrzebie przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla danej inwestycji. Z wyjaśnień udzielonych przez kierownik sekcji Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego PSSE w Białymstoku wynika, że: *„W bieżącej pracy Sekcji nie wykorzystywano danych gromadzonych przez Oddział Higieny Komunalnej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku w zakresie m.in. miejsca położenia ujęć wodnych ponieważ uważam, że do chwili obecnej nie zachodziła potrzeba weryfikowania informacji zawartych w kartach informacyjnych przedkładanych przez właściwe urzędy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia, z danymi gromadzonymi przez ww. Oddział Higieny Komunalnej. Po części wynikało to również ze zbyt małej liczby pracowników zatrudnionych w Sekcji oraz okresowego spiętrzenia ilości rozpatrywanych spraw”.*

(dowód: akta kontroli str. 107-136)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, stosowanie ograniczeń w użytkowaniu wód i powierzchni ziemi w związku z funkcjonowaniem ujęć wody przeznaczonej do spożycia.

2. Prowadzenie monitoringu jakości wody ujmowanej oraz podawanej do sieci wodociągowej i jego wyniki

Opis stanu
faktycznego

2.1. W latach 2013 – 2015 na terenie objętym nadzorem PSSE w Białymstoku jedno przedsiębiorstwo wodociągowe (Wodociągi Białostockie Sp. z o.o.) posiadało laboratorium do prowadzenia badań jakości wody na ujęciach wodnych. W ww. okresie, na podstawie art. 31a ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej²⁰ rokrocznie zwracano się do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku²¹ z prośbą o podjęcie działań związanych z zatwierdzeniem systemu jakości prowadzonych badań w Laboratorium Wodociągów Białostockich. Z pisma²² dyrektora PSSE skierowanego do WSSE w Białymstoku, wynika, że związane to było z niedysponowaniem własnym laboratorium oraz brakiem specjalisty, który miałby kompetencje do przeprowadzenia stosownej kontroli. W ww. okresie zatwierdzanie systemu jakości przedmiotowego laboratorium dokonywała WSSE w Białymstoku. W 2016 roku, po konsultacji z WSSE w Białymstoku, czynności kontrolne w przedmiotowym zakresie zlecono laboratorium PSSE w Łomży, która dokonała sprawdzenia jakości prowadzonych badań wody przez przedsiębiorstwo²³. Na podstawie wyników przeprowadzonej kontroli,

²⁰ Dz. U. z 2015 r., poz. 1412.

²¹ Zwana dalej WSSE w Białymstoku.

²² Pismo Nr HK.4410.528.2015 z 2 listopada 2015 r.

²³ Protokół Nr 1/OL/2015 z 23 grudnia 2015 r. z działalności laboratorium Badania Wody – Wodociągi Białostockie Sp. z o.o.

stosownie do § 7 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi²⁴, PSSE w Białymstoku w dniu 7 stycznia 2016 r. wydała decyzję Nr HK-5/D/16 zatwierdzającą system jakości badań wody prowadzonych przez Laboratorium Badania Wody Wodociągów Białostockich Sp. z o.o. z wyjaśnień kierownik Oddziału Higieny Komunalnej w PSSE w Białymstoku wynika, że: „W użytkowanym przez PSSE w Białymstoku ogólnopolskim Systemie Monitoringu Jakości Wody Przeznaczonej do Spożycia „Excel Woda”, poszczególne stacje zamieszczają informacje o funkcjonujących na ich terenie laboratoriach zewnętrznych wykonujących badania wody przeznaczonej do spożycia, którym zatwierdzono systemy jakości badań. Dane te są na bieżąco aktualizowane i rozsyłane do poszczególnych stacji. Dlatego też gdy administratorzy przedstawiają nam wyniki badań, to sprawdzamy czy dane laboratorium ujęto w wykazie. I tylko wyniki z laboratoriów ujętych w ww. wykazie honorujemy. Dlatego nie zatwierdzano systemu jakości prowadzenia badań dla laboratoriów spoza powiatu - obowiązuje nas właściwość miejscowa lokalizacji laboratoriów”.

(dowód: akta kontroli str. 145-203, 438-439)

W latach 2013 – 2016 (do 31 marca) PPIS, zgodnie z § 4 pkt. 3 oraz § 5 pkt. 4 odpowiednio rozporządzeń ws. jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 i 2015 roku, uzgadniał coroczne harmonogramy pobierania próbek wody do badań jakości wody w poszczególnych strefach zaopatrzenia w wodę dla wszystkich działających w ww. okresie przedsiębiorstw wodociagowych będących pod nadzorem PSSE w Białymstoku. (dowód: akta kontroli str. 37)

Na podstawie analizy trzech uzgodnionych harmonogramów badań jakości wody w ramach kontroli wewnętrznej z lat 2013–2015 dla wodociągów w Choroszczu, Rogowie, Barszczewie i Złotorii²⁵ stwierdzono, że częstotliwość pobierania próbek wody w zakresie monitoringu kontrolnego rokrocznie wynosiła cztery badania dla ujęcia Choroszczu oraz po dwa dla pozostałych ujęć. Natomiast w przypadku monitoringu przeglądowego rokrocznie w Choroszczu dokonywano jednego badania przeglądowego, zaś w pozostałych przypadkach takie badanie wykonano w 2013 i 2015 roku, stosownie do wymagań określonych w załączniku Nr 6 do rozporządzenia ws. jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 roku²⁶. Zakres badań oraz parametry jakości wody wprowadzanej do sieci w ramach monitoringu kontrolnego przedsiębiorstwa dla wszystkich wodociągów w 2013 i 2015 roku oraz dla wodociągu w Złotorii w 2014 roku odpowiadały wymaganiom określonym w załączniku Nr 5 do ww. rozporządzenia. Natomiast w pobranych w dniu 17 września 2014 r. próbkach wody do badań kontrolnych z wodociągów w Choroszczu, Rogowie i Barszczewie stwierdzono przekroczenie jonu amonowego²⁷.

W ramach monitoringu przeglądowego w próbce pobranej 10 października 2013 r. w wodociągu Barszczewo stwierdzono przekroczenie mętności wody oraz żelaza. Natomiast w próbkach pobranych w dniu 27 października 2015 r. w wodociągach w Rogowie, Barszczewie oraz Złotorii stwierdzono przekroczenie żelaza oraz dodatkowo w próbce z wodociągu w Złotorii – manganu oraz podwyższoną mętność wody. Działania PSSE oraz administratora w zakresie poprawy jakości wody opisano w pkt. 3 niniejszego wystąpienia. (dowód: akta kontroli str. 207-225)

Przedkładane Stacji przez administratora w latach 2013 – 2015 wyniki badań przeglądowych, przeprowadzanych w ramach kontroli wewnętrznej, nie obejmowały w swoim zakresie oznaczeń siedmiu z 27 parametrów wymienionych w załączniku Nr 2 do rozporządzenia ws. jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 roku, takich jak: antymon, bezno(a)piren, 1,2-dichloroetan, sumy pestycydów, sumy trichloroetenu i tetrachloroetenu oraz sumy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych. Dopiero pismem z 30 grudnia 2015 r. zwrócono uwagę administratorowi o nierealizowaniu przez niego pełnego zakresu badań.

Ponadto z wyjaśnień udzielonych przez PPIS wynika, że wszystkie przeprowadzane w ww. okresie w ramach nadzoru, badania przeglądowe nie zawierały oznaczeń: akryloamid,

²⁴ Dz. U. 2015, poz. 1989. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem ws. jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2015 roku”.

²⁵ Administratorem ww. wodociągów jest Zakład Energetyki Ciepłej, Wodociągów i Kanalizacji w Choroszczu sp. z o.o.

²⁶ Dla ujęcia w Choroszczu ilość produkowanej wody w strefie zaopatrzenia wynosiła $> 100 \leq 1000$, zaś dla pozostałych ujęć $\leq 100 \text{ m}^3 / 24 \text{ h}$.

²⁷ Administrator przekazał wyniki badań Stacji 15 października 2014 r.

chlorku winylu oraz epichlorohydryny, z powodu niewykonywania ich przez laboratorium WSSE w Białymstoku. (dowód: akta kontroli str. 207, 216-223, 412-420)

Stosownie do załącznika Nr 1 do zarządzenia 15/10 z dnia 8 marca 2010 r. Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku zakres badań wykonywanych w ramach monitoringu przeglądowego nie obejmował: chlorku winylu, akryloamidu oraz epichlorohydryny mimo, że ww. parametry zostały wymienione w zał. Nr 2 do rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 roku. Natomiast zgodnie z załącznikiem Nr 3 do ww. zarządzenia, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku zobowiązana była do przeprowadzania badań jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w laboratorium WSSE w Białymstoku. Z wyjaśnień²⁸ udzielonych przez Dyrektora WSSE w Białymstoku wynika, że: „ (...) Załącznik nr 1 do ww. zarządzenia nie obejmował badania parametrów: chlorku winylu, akryloamidu oraz epichlorohydryny w ramach monitoringu przeglądowego, jako że w myśl załącznika nr 9 A do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61 poz. 417), stanowiącego zrzeszłą implementację unijnej dyrektywy w tej sprawie (Dyrektywa Rady 98/83/WE z 3.11.1998r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi), jedyną metodą badawczą tych parametrów ma być ich kontrolowanie przez specyfikację produktu. Potwierdzeniem tego jest umieszczenie przez ustawodawcę przy każdym z tych parametrów odnośnika o numerze porządkowym „4” z przypisanym do niej ww. wyjaśnieniem. (...) Nie można pominąć też stanowiska Głównego Inspektora Sanitarnego, który m.in. w piśmie znak: GIS-HS-HK-4323-9/BW-KT/08 z dnia 13 lutego 2008 r. poinformował, że od chwili nowelizacji rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417) wystarczy ocena zawartości tych parametrów na podstawie specyfikacji materiałowej oraz zapisów zawartych w ocenie higienicznej wyrobu wydanej przez Zakład Higieny Komunalnej – Państwowego Zakładu Higieny. Zmiana podejścia do metodyki badania tych parametrów wynikała z tego, że akryloamid, epichlorohydryna i chlorek winylu nie przenikają z materiałów (wyrobów) kontaktujących się z wodą w ilościach wykrywalnych stosowanymi metodami oznaczania. Jeśli badania te mogłyby być gdziekolwiek wymagane, to jedynie w badaniach atestacyjnych produkowanych wyrobów czy powłok. W innych sytuacjach ich badanie to nieuzasadniony wydatek finansowy. (...) Obecnie obowiązujące rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015, poz. 1989) oraz Dyrektywa Komisji (UE) 2015/1787 z dnia 6 października 2015 r. zmieniająca załączniki II oraz III do dyrektywy Rady 98/83/WE w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, również kontynuują stanowisko, jak przedstawione w piśmie”. (dowód: akta kontroli str. 277-286, 437-438)

2.2. Na podstawie analizy wykazu miejsc pobierania próbek wody objętych monitoringiem jakości wody, zatwierdzonych harmonogramów pobierania próbek wody do badań na lata 2013 – 2016 oraz ich wyników stwierdzono, że dla każdego ujęcia podziemnego położonego na obszarze objętym nadzorem PPIS w Białymstoku oraz ujęcia powierzchniowego w Wasilkowie, Stacja zaplanowała i wykonała pobranie próbki wody do badań w miejscach wprowadzania wody do sieci oraz wody powierzchniowej w ujęciu. Nie badano wody surowej, z wyjątkiem ujęcia powierzchniowego w Wasilkowie. Jak wyjaśniła kierownik Oddziału Higieny Komunalnej: „PSSE w latach 2013-2015 nie badała jakości wody surowej w poszczególnych ujęciach wód podziemnych objętych nadzorem, ponieważ koncentrowaliśmy się na badaniu jakości wód w sieciach wodociągowych (u konsumentów). Postępowaliśmy zgodnie z wytycznymi WSSE w Białymstoku, w myśl których: „(...) PPIS powinien koncentrować się głównie na punktach u odbiorców wody, natomiast administratorzy/właściciele wodociągów – na źródłach i punktach podawania wody do sieci (...)”. Nigdy w latach 2013-2016 WSSE w Białymstoku nie zakwestionował naszego harmonogramu pobierania próbek wody”.

Zdaniem NIK niezaplanowanie i nieprzeprowadzanie badań wody surowej w poszczególnych ujęciach wody podziemnej spowodowało nierównomierne ich realizowanie dla danych obszarów zaopatrzenia w wodę. (dowód: akta kontroli str. 226-237, 438-439, 441-442)

²⁸ Pismo nr HK.903.19.2016 z 2 maja 2016 r.

Częstotliwość pobierania próbek do badań przez PSSE w latach 2013–2016 (do 31 marca) dla podziemnego ujęcia wody w Brzozowie Starym²⁹ oraz powierzchniowego w Wasilkowie³⁰ (do końca 2015 roku), spełniała wymagania określone odpowiednio w załączniku Nr 6 do rozporządzeń ws. jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 i z 2015 roku oraz załącznika Nr 2 do rozporządzenia w sprawie wymagań wód powierzchniowych. Od 1 stycznia do dnia 31 marca 2016 r. PSSE nie pobierała próbek wody do badań z ujęcia powierzchniowego w Wasilkowie. Administrator ujęcia w dniach 3 marca i 4 kwietnia 2016 r. przekazał Stacji wyniki badań pobranych próbek wody z których wynika, że odpowiadają one warunkom kategorii A2. Pismem z 11 maja 2016 r. Stacja przedłożyła WSSE w Białymstoku aneks do harmonogramu pobierania próbek wody z ww. ujęcia powierzchniowego, z którego wynika, że pobór próbek do badań miał rozpocząć się 25 maja 2016 r. W odpowiedzi z 24 maja 2016 r. WSSE w Białymstoku stwierdziła, że: „(...) w myśl § 5 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Zdrowia z 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (...), ocena przydatności wody przeprowadzana przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne w ramach wewnętrznej kontroli jakości wody obejmuje m.in. pobieranie próbek wody w ujęciach wody, w miejscach pozwalających na ocenę skuteczności procesu uzdatniania oraz w miejscu wprowadzania wody do sieci. (...) w przypadku przedstawienia przez PSSE w Białymstoku uzasadnionej potrzeby badania wody surowej w nadzorowanym wodociągu istnieje możliwość zaplanowania takich badań w planie działania PSSE, a Podlaski Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku może rozważyć przyjęcie i badanie takich prób uwzględniając możliwości badawcze laboratorium.(...) Jednakże takie działania powinny znajdować uzasadnienie w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego wody, a nie obowiązku dla organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej (...)” (dowód: akta kontroli str. 238-245)

2.3. W 2013 roku z ogółem 13 pobranych próbek wody do badań na ujęciu powierzchniowym w Wasilkowie³¹, 11 odpowiadało kategorii jakości wody A2, jedna - A3 i jedna próbka pobrana w dniu 6 maja 2013 r. nie odpowiadała warunkom jakości wody określonym w załączniku Nr 1 do rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (przekroczony parametr – ogólny węgiel organiczny „OWO”). W 2014 roku dziewięć próbek wody spełniało wymagania kategorii jakości wody A2, trzy – A3 i jedna – A1. Natomiast w 2015 roku w sześciu próbkach określono kategorię A2, dwóch – A3, czterech – A1, a jedna nie odpowiadała warunkom jakości wody określonym w załączniku Nr 1 do ww. rozporządzenia (przekroczony parametr – ogólny węgiel organiczny „OWO”. W związku z powyższym, na podstawie § 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia ws. wymagań wód powierzchniowych stwierdzono, że ww. ujęcie spełniało wymogi jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę. Z wyjaśnień kierownik Oddziału Higieny Komunalnej w Białymstoku wynika, że: *„W latach 2013-2015 przeważającą kategorią wody na ujęciu powierzchniowym w Wasilkowie była kategoria A2. Dlatego też częstotliwość poboru próbek do badań w ww. okresie ustalano dla kategorii jakości wody A2”.*

(dowód: akta kontroli str. 238-239, 246-269, 438-440)

Z funkcjonujących w latach 2013 – 2016 (do 31 marca) odpowiednio 73, 74, 71 oraz 70 ujęć wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w 33, 25, 37 oraz sześciu miejscach wprowadzania wody do sieci wodociągowej PSSE, na podstawie prowadzonego monitoringu oraz przekazywanych wyników kontroli wewnętrznej jakości wody prowadzonej przez poszczególne przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, stwierdziła ogółem przekroczenie siedmiu, sześciu, 11 oraz trzech parametrów jakości wody³².

²⁹ W latach 2013-2015 pobrano próbki do czterech badań kontrolnych oraz jednego przeglądowego. Do 31 marca 2016 r. pobrano jedną próbkę w ramach monitoringu kontrolnego. Częstotliwość poboru próbek określono na podstawie faktycznej produkcji wody z tego ujęcia w strefie zaopatrzenia, która w latach 2013-2016 (do 31 marca) wynosiła od 534 do 576 m³/24h.

³⁰ W latach 2013-2015 pobierano rokrocznie 13 próbek – osiem dla oznaczeń z I grupy wskaźników, cztery z II grupy wskaźników oraz jedną dla oznaczenia III grupy wskaźników.

³¹ W latach 2013-2015 rokrocznie dokonywano ośmiu poborów próbek wody do badań.

³² Ustalenia dokonano na podstawie 58 wyników badań monitoringowych realizowanych przez Stację i 76 wyników badań z kontroli wewnętrznej przeprowadzanych przez poszczególne przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne.

W 2013 roku w 11 przypadkach stwierdzono podwyższoną mętność wody, w 17 ponadnormatywną zawartość żelaza i jonu amonowego, w 16 – manganu, w pięciu przypadkach badanie wykazało bakterie z grupy coli w 100 ml wody, w trzech przekroczone ogólną liczbę mikroorganizmów w temp. 22 +/- 2°C po 72 h w 1 ml³³, a w jednym przekroczenie chlorków.

W 2014 roku w 10 przypadkach w badanych próbkach stwierdzono bakterie z grupy coli, w 14 podwyższoną mętność, w czterech ponadnormatywną zawartość żelaza, w trzech manganu, w dziewięciu jonu amonowego, zaś w dwóch przekroczone ogólną liczbę mikroorganizmów w temp. 22 +/- 2°C po 72 h w 1 ml.

W 2015 roku w ośmiu przypadkach w badanych próbkach stwierdzono bakterie z grupy coli, w 16 podwyższoną mętność i zawartość żelaza, w 26 ponadnormatywną zawartość manganu, w 10 – jonu amonowego. W jednym stwierdzono bakterie Escherichia coli, a w kolejnym przekroczenie azotynów. W następnych trzech przypadkach wykazano występowanie Enterokoków w 100 ml wody, przekroczenie ogólnej liczby mikroorganizmów w temp. 22 +/- 2°C po 72 h w 1 ml oraz nieprawidłowy smak, zaś w pięciu – zapach.

W 2016 roku (do 31 marca) w jednym przypadku stwierdzono ponadnormatywną zawartość żelaza, a w kolejnych dwóch przypadkach wykazano ponadnormatywną zawartość jonu amonowego oraz podwyższoną mętność. (dowód: akta kontroli str. 287-328)

W latach 2013 – 2016 (do 31 marca) PSSE w Białymstoku stwierdziła³⁴, że odpowiednio w 41, 39, 42 i dziewięciu sieciach wodociągowych objętych nadzorem, przekroczone odpowiednio 11, siedem, 10 oraz pięć parametrów jakości wody.

W 2013 roku w 16 sieciach stwierdzono podwyższoną zawartość żelaza, w 17 – jonu amonowego, zaś w następnych 18 przeprowadzone badania wykazały ponadnormatywną zawartość manganu oraz podwyższoną mętność. W dziewięciu przypadkach wykazano również występowanie bakterii z grupy coli, w jednym przekroczone azotyny, następnym chlorki, a kolejnym stwierdzono niewłaściwy zapach.

W 2014 w 19 wodociągach stwierdzono podwyższoną mętność wody, w 18 wykryto bakterie z grupy coli, w ośmiu podwyższoną zawartość manganu, w 16 - jonu amonowego, w sześciu – żelaza oraz w jednym przypadku podwyższoną zawartości ogólnego węgla organicznego, a dwóch – niewłaściwego zapachu.

W 2015 roku w 23 przypadkach stwierdzono podwyższoną mętność wody, w szesnastu badaniach stwierdzono bakterie z grupy coli, a w kolejnych 11 wykazano ponadnormatywną zawartość żelaza i jonów amonowych. W pięciu przypadkach przekroczone ogólną liczbę mikroorganizmów w temp. 22 +/- 2°C po 72 h w 1 ml, a w 27 wykazano podwyższoną zawartość manganu, natomiast w trzech przypadkach niewłaściwy zapach, smak, Echerichie coli oraz Enterokoki.

W 2016 roku w dwóch sieciach wodociągowych stwierdzono podwyższoną mętność oraz zawartość żelaza, po jednym przypadku występowania bakterii z grupy coli oraz ponadnormatywnej zawartości manganu, zaś w czterech – jonu amonowego.

(dowód: akta kontroli str. 270-276)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach 2013-2015 nie egzekwowano od zarządcy wodociągów w Choroszczu, Rogowie, Barszczewie oraz Złotorii, przedkładania wyników przeprowadzanych w ramach kontroli wewnętrznej badań przeglądowych, które obejmowałyby komplet parametrów określonych w załączniku Nr 2 do rozporządzenia ws. jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 roku. Na podstawie § 12 ust. 7 pkt. 5 i 6 ww. rozporządzenia, PSSE pozyskiwała od przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych wyniki badań jakości wód, gromadziła, weryfikowała i oceniała uzyskane dane. Zakres przekazywanych PSSE w Białymstoku sprawozdań z badań wody nie obejmował takich parametrów jak: antymon, bezno(a)piren, 1,2,-dichloroetan, suma pestycydów, suma trichloroetenu i tetrachloroetenu oraz suma wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych. W związku z powyższym nadzór nad jakością wód przeznaczonych do spożycia przez ludzi w obszarze działania

³³ Przyjęty normatyw przez PSSE w Białymstoku wynosił 100 jtk. w 1 ml wody.

³⁴ Na podstawie sprawowanego monitoringu oraz otrzymywanych wyników badań z kontroli wewnętrznych.

ww. wodociągów nie był sprawowany w pełnym zakresie. Z wyjaśnień udzielonych przez PPIS wynika, że: „Nie podejmowano działań w celu wyegzekwowania od Zakładu Energetyki Ciepłej, Wodociągów i Kanalizacji w Choroszczy (administratora wodociągów w Rogowie, Choroszczy, Barszczewie i Złotorii) przeprowadzenia w ramach kontroli wewnętrznej i przedkładania Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku badań obejmujących parametry: antymon, benzo(a)piren, 1,2-dichloroetan, suma pestycydów, suma trichloroetenu i tetrachloroetenu oraz suma wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych, ponieważ rozporządzenie Ministra Zdrowia z 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi nie określało, w jakim zakresie przedsiębiorstwo wodociągowe ma realizować monitoring przeglądowy. W § 4 punkt 1 ww. rozporządzenia ustawodawca zapisał, że ocena przydatności wody przeprowadzona przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne obejmuje prowadzenie badań jakości wody w zakresie dotyczącym co najmniej parametrów objętych monitoringiem kontrolnym określonym w zał. Nr 5 do rozporządzenia oraz wymagań i parametrów objętych monitoringiem przeglądowym, o którym mowa w § 12 ust. 3. Słowo „co najmniej” było rozumiane i interpretowane przez PSSE w Białymstoku jako dotyczące jedynie parametrów monitoringu kontrolnego. Z tego zapisu nie wynikało jednoznacznie, że monitoring przeglądowy musi zawierać wszystkie wymienione w zał. 1-4 parametry. Przedsiębiorstwo wodociągowe wybierało te parametry, które ewentualnie mogły wystąpić w administrowanych przez nich wodociągach. Państwowa Inspekcja Sanitarna wykonywała, zgodnie z zał. Nr 6 rozporządzenia, badanie tych parametrów określonych w zał. Nr 2 i nigdy nie wystąpiły przekroczenia w tym zakresie (wyniki badań z monitoringu prowadzonego przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Białymstoku w załączeniu). W latach 2013-2016 (do końca marca) oznaczania akryloamidu, chlorku winylu, epichlorohydryny³⁵ nie wykonywano w laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku, w związku z tym te parametry nie były badane”.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli z treści § 4 pkt. 1 lit. a w związku z § 12 ust. 3 rozporządzenia ws. jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 roku, jednoznacznie wynika jakie badania powinny być wykonane w ramach monitoringu przeglądowego, zaś niewyegzekwowanie od administratora powyższych wodociągów objęcia badaniami kompletu parametrów wykazanych w załączniku Nr 2 do ww. rozporządzenia, świadczy o braku rzetelności w sprawowaniu nadzoru. (dowód: akta kontroli str. 207-221, 412-435)

2. W latach 2013–2015 PSSE w Białymstoku nie zwiększyło częstotliwości pobierania próbek wody do badań na ujęciu powierzchniowym w Wasilkowie, mimo że spośród rokrocznie trzynastu pobieranych próbek wody odpowiednio jednej, trzem i dwóm przypisano kategorię A3, co było niezgodne z § 3 ust. 2 rozporządzenia ws. wymagań wód powierzchniowych z którego wynika, że częstotliwość pobierania próbek wody jest uzależniona od jej jakości oraz liczby korzystających osób. W konsekwencji wydano odpowiednio jedną, trzy i dwie decyzje stwierdzające, że zbadana woda odpowiada warunkom kategorii A3. W związku z powyższym należało zwiększyć częstotliwość poboru próbek wody do badań z 13 do 17. Z wyjaśnień kierownik Oddziału Higieny Komunalnej w Białymstoku wynika, że: „W latach 2013-2015 przeważającą kategorią wody na ujęciu powierzchniowym w Wasilkowie była kategoria A2. Dlatego też częstotliwość poboru próbek do badań w ww. okresie ustalano dla kategorii jakości wody A2”.

(dowód: akta kontroli str. 246-269, 438-440)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, prowadzenia przez PSSE monitoringu jakości wody ujmowanej oraz podawanej do sieci wodociągowych.

³⁵ Ww. parametry kontrolowane są poprzez specyfikację produktu.

3. Podejmowanie działań w celu poprawy jakości wody ujmowanej oraz podawanej do sieci wodociągowej

Opis stanu faktycznego

3.1. W latach 2013-2016 (do 31 marca) na terenie działania PSSE wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia spełniały wymagania określone w § 4 rozporządzenia w sprawie wymagań wód powierzchniowych. Badania monitoringowe stawu infiltracyjnego w Wasilkowie prowadzone przez PSSE wykazały bowiem, że jedynie w 7,7% próbek wody pobranych w 2013 roku oraz w 7,7% próbek wody pobranych w 2015 roku przekroczono o odpowiednio 31% i 48% wartość dopuszczalnego wskaźnika ogólnego węgla organicznego, a w kolejnych próbkach nie występowały przekroczenia wartości dopuszczalnych wskaźników jakości wody, co omówiono w pkt. 2.3. wystąpienia. W tych dwóch przypadkach PPIS skierował zatem do zarządcy ujęcia wody decyzje administracyjne stwierdzające, iż woda w tych próbkach nie odpowiada warunkom kategorii jakości wody A1, A2 i A3 określonym w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie wymagań wód powierzchniowych. PPIS wyjaśnił, że: *„W decyzjach zawierających ocenę tych wód (...) nie stwierdzono braku możliwości wykorzystania wód powierzchniowych ze stawu infiltracyjnego do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia ze względu na ponadnormatywną zawartość ogólnego węgla organicznego. Ogólny węgiel organiczny jest to parametr, którego zwiększenie nie powoduje zagrożenia dla życia i zdrowia konsumentów. (...) Poza tym proces uzdatniania prowadzony przez Wodociągi Białostockie Sp. z o.o. jest dostosowany do takich sytuacji i po uzdatnieniu woda spełnia obowiązujące wymagania, a tym samym nadaje się do spożycia przez ludzi. (...). Ponadto ustawodawca w § 4 ust. 2 ww. rozporządzenia (w sprawie wymagań wód powierzchniowych – przyp. NIK) wprowadził zapis, że przy obliczaniu wartości procentów próbek nie uwzględnia się przekroczeń wartości granicznych wskaźników, jeżeli są one skutkiem powodzi lub innych klęsk żywiołowych albo wyjątkowych warunków pogodowych, takich jak między innymi intensywne opady atmosferyczne. Wzrost ogólnego węgla organicznego w stawie infiltracyjnym w Wasilkowie był skutkiem intensywnych opadów atmosferycznych, które spowodowały spływ do rzeki Supraśl substancji organicznych wypłukiwanych z okolicznych łąk i torfowisk, przez które płynie rzeka. Wzrost ogólnego węgla organicznego nie był więc skutkiem zanieczyszczenia rzeki, ale wynikiem zachodzących w środowisku procesów hydrogeologicznych i meteorologicznych. Dlatego nie było podstaw do wystąpienia z nakazem zastosowania dodatkowych czynności, gdy woda ze stawu infiltracyjnego w Wasilkowie wykazała przekroczenie ogólnego węgla organicznego.*

(dowód: akta kontroli str. 238-239, 246-269, 287,412-420)

3.2. W latach 2013-2016 (do 31 marca) na terenie działania PSSE 134 razy stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych parametrów jakości wody wprowadzanej do sieci wodociągowej określonych rozporządzeniem w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 r. albo rozporządzeniem w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2015 r., w tym 58 razy w wyniku monitoringu prowadzonego przez PSSE i 76 razy w wyniku kontroli wewnętrznej jakości wody prowadzonej przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne z terenu działania PSSE, co omówiono w pkt. 2.3. wystąpienia.

(dowód: akta kontroli str. 288-328)

We wszystkich 58 przypadkach, w których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych parametrów jakości wody w wyniku monitoringu prowadzonego przez PSSE, PPIS niezwłocznie zawiadomił administratora sieci wodociągowej o negatywnych wynikach badań, konieczności podjęcia działań naprawczych i wszczął postępowania administracyjne. W 29 sprawach postępowanie administracyjne zostało przez PPIS umorzone, bowiem w jego trakcie zarządcy sieci wodociągowej podjęli działania naprawcze zmierzające do poprawy jakości wody oraz przedłożyli w PSSE pozytywne wyniki badań wody. Natomiast w pozostałych 29 przypadkach PPIS, stwierdził warunkową przydatność wody do spożycia oraz wskazał zakres i termin realizacji działań naprawczych w celu doprowadzenia parametrów wody do wymaganych wartości. We wszystkich 58 przypadkach po upływie od 5 do 250 dni doprowadzono jakość wody do wymaganych parametrów, a o podjętych działaniach PPIS powiadomił właściwego wójta (burmistrza).

(dowód: akta kontroli str. 329-335)

W 65 (z 76) przypadkach, w których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych parametrów jakości wody w wyniku wewnętrznej kontroli jakości wody prowadzonej przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne PPIS nie podjął żadnych działań, bowiem administratorzy sieci wodociągowych we własnym zakresie podejmowali działania naprawcze zmierzające do poprawy jakości wody, a negatywne wyniki badań wody dostarczali do PSSE razem z wynikami badań przeprowadzonymi po skutecznych działaniach naprawczych.

W pięciu (z 76) sprawach zostały wszczęte postępowania administracyjne, w tym w jednej sprawie do dnia zakończenia kontroli NIK było w toku, a w dwóch innych sprawach zostały przez PPIS umorzone, bowiem w ich trakcie zarządcy sieci wodociągowych podjęli działania naprawcze zmierzające do poprawy jakości wody oraz przedłożyli w PSSE pozytywne wyniki badań wody, o czym zostali powiadomieni właściwi wójtowie (burmistrzowie). W jednym przypadku PPIS stwierdził warunkową przydatność wody do spożycia oraz wskazał konieczność realizacji działań naprawczych, a w innym przypadku stwierdził brak przydatności wody do spożycia, nakazał unieruchomienie wodociągu oraz podjęcie działań naprawczych wraz z określeniem terminu ich realizacji, o czym także zostały powiadomione właściwe jednostki samorządu terytorialnego.

W sześciu (z 76) przypadkach po otrzymaniu od przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego negatywnych wyników badań wody potwierdzających ponadnormatywną wartość mętności, manganu, żelaza lub jonu amonowego - w PSSE nie podjęto działań wskazanych w § 14 rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 r., co omówiono w sekcji ustalone nieprawidłowości. We wszystkich 75 (z 76) zakończonych sprawach po upływie od 1 do 211 dni doprowadzono jakość wody do wymaganych parametrów. (dowód: akta kontroli str. 336-337)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W żadnym z 30 przypadków stwierdzenia w drodze decyzji administracyjnej warunkowej przydatności wody do spożycia PPIS nie określił dopuszczalnych wartości parametrów, na jakie pozwala stwierdzona warunkowa przydatność, pomimo że zgodnie z § 14 ust. 3 rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 r. w przypadku stwierdzenia warunkowej przydatności wody do spożycia określa się dopuszczalne wartości parametrów, na jakie pozwala stwierdzona warunkowa przydatność. PPIS wyjaśnił, że w „*decyzjach o warunkowej przydatności wody nie określono dopuszczalnej wartości parametru, na jaki pozwala stwierdzona warunkowa przydatność, ponieważ jednoznacznie rozumiano, że wartością, która nie może być przekroczona, jest wartość stwierdzona w badaniu laboratoryjnym. Już w informacjach, przekazywanych stronie telefonicznie lub faxem, przed wydaniem decyzji, podawano administratorom wodociągów rodzaj przekroczenia, oraz jego wysokość, którą rozumiano jako dopuszczalną wartość, na jaką pozwalała warunkowa przydatność wody, a także zobowiązywano administratora do podejmowania natychmiastowych działań w celu jej obniżenia*”.

(dowód: akta kontroli str. 329-340, 412-420)

2. W sześciu (z 76) przypadkach po otrzymaniu od przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego negatywnego wyniku badania wody przeprowadzonego w ramach kontroli wewnętrznej jakości wody w PSSE nie podjęto działań wskazanych w § 14 ust. 1 pkt 2-4 i ust 2-4 rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 r., pomimo że zgodnie z tymi przepisami, jeśli właściwy państwowy powiatowy inspektor sanitarny na podstawie sprawozdania z badania wody stwierdzi: przydatność wody do spożycia, na warunkach przyznanego odstępstwa; warunkową przydatność wody do spożycia lub brak przydatności wody do spożycia, powinien wskazać m.in. termin działań naprawczych, ustalić dopuszczalne wartości parametrów wody lub nakazać unieruchomienie wodociągu. W czterech z tych spraw PPIS skierował do administratorów wodociągów jedynie pisma, w których polecił pilne podjęcie skutecznych działań mających na celu poprawę jakości wody, a w dwóch sprawach nie podjął żadnych czynności.

Z wyjaśnień PPIS wynika, że w jednej sprawie przekroczenie stężenia manganu zostało przeoczone, w czterech przypadkach za wystarczające uznano wystosowanie pisemnej informacji do administratora sieci wodociągowej o konieczności podjęcia działań naprawczych, a w jednym przypadku informację otrzymaną od administratora sieci o podjęciu takich działań. Najwyższa Izba Kontroli zauważa jednak, że w pięciu (z 76) innych sprawach (opisanych w pkt. 3.2 wystąpienia) po otrzymaniu od przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego negatywnego wyniku badania wody przeprowadzonego w ramach kontroli wewnętrznej jakości wody PPIS wszczynał postępowania administracyjne, które - do zakończenia kontroli NIK - w dwóch wypadkach zakończyły się wydaniem decyzji w sprawach o których mowa w § 14 ust. 1 pkt 3 i 4 ww. rozporządzenia, a w dwóch przypadkach umorzeniem postępowania.

(dowód: akta kontroli str. 336-337, 341-388, 412-420)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działania PSSE podejmowane w celu poprawy jakości wody ujmowanej oraz podawanej do sieci wodociągowej.

4. Wykonywanie obowiązków informacyjnych dot. wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Opis stanu faktycznego

4.1. W latach 2013-2016, zgodnie z § 16 ust. 1 rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 r., PPIS w terminach wskazanych w § 16 ust. 4 ww. rozporządzenia wydał wszystkim właściwym wójtom (burmistrzom, prezydentowi miasta) okresowe oceny jakości wody. Analiza sześciu z 96 wydanych ocen wykazała, że: zawierały one informacje dotyczące spełniania przez wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi wymaganych parametrów lub informacje konieczne do podjęcia działań mających na celu zaopatrzenie konsumentów w wodę o właściwej jakości. Dane zawarte w okresowych ocenach były zgodne z wynikami monitoringu jakości wody prowadzonego przez PSSE.

(dowód: akta kontroli str. 389-406)

4.2. Na podstawie okresowych ocen jakości wody PPIS dokonał w 2016 roku obszarowych ocen jakości wody oraz szacowania ryzyka zdrowotnego konsumentów za 2015 r. Ocen takich nie sporządzano w latach 2013-2015, co omówiono w sekcji ustalone nieprawidłowości. Za 2015 rok oceny obszarowe dla wszystkich 15 gmin z terenu działania PSSE oraz miasta Białystok wydano 10 stycznia 2016 roku i uzupełniono 24 maja 2016 roku, a dla powiatu białostockiego ziemskiego - 24 maja 2016 roku. Sporządzone oceny obszarowe dla gmin z terenu działania PSSE oraz miasta Białystok zawierały dane dotyczące wszystkich istniejących obszarów zaopatrzenia ludności w wodę. Analiza obszarowej oceny jakości wody na terenie gminy Supraśl oraz obszarowej oceny jakości wody na terenie powiatu białostockiego (ziemskiego) wykazała, że oceny zawierały wszystkie wymagane dane określone w § 20 ust. 2 rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2015 r., które były zgodne z prowadzonym przez PSSE monitoringiem jakości wody.

(dowód: akta kontroli str. 408-410)

4.3. Wydane w latach 2013-2016 okresowe oceny jakości wody oraz dokonane w 2016 roku obszarowe oceny jakości wody przekazywano do wiadomości właściwym wójtom (burmistrzom, prezydentowi miasta) lub staroście. Analiza 22 (z 96) wydanych ocen okresowych oraz wszystkich 17 dokonanych ocen obszarowych wykazała, że przekazywano je właściwym organom jednostek samorządu terytorialnego w terminie do dwóch dni roboczych od ich sporządzenia.

(dowód: akta kontroli str. 121-123)

4.4. W latach 2013-2016 do PSSE, w trybie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej³⁶, nie wpływały wnioski o udostępnienie informacji o jakości wody przeznaczonej do spożycia. Na stronach internetowych Biuletynu Informacji Publicznej PSSE zamieszczono informacje dotyczące trybu i warunków uzyskania takiej informacji, zaś na stronach internetowych PSSE³⁷ upubliczniano także wydane w 2016 roku obszarowe oceny jakości wody. Nie zamieszczono tam wydanych w latach 2013-2016 okresowych ocen jakości wody. Analiza 22 (z 96) wydanych ocen okresowych wykazała jednak,

³⁶ Dz. U. z 2015 r. poz. 2058, ze zm.

³⁷ http://www.psse.bialystok.pl/docs/hk/ocena_obszarowa_2015.zip.

że zawarto w nich prośbę do jednostek samorządu terytorialnego o przekazanie treści oceny okresowej mieszkańcom gmin w sposób ogólnie przyjęty na podległym terenie.
(dowód: akta kontroli str. 407,411)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niedokonywaniu w latach 2013-2015 ocen obszarowych jakości wody oraz szacowania ryzyka zdrowotnego konsumentów, pomimo że zgodnie z § 17 ust. 1 i 4 rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2007 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej na podstawie oceny okresowej dokonują nie rzadziej niż raz na rok ocen obszarowych jakości wody oraz szacowania ryzyka zdrowotnego konsumentów. PPIS wyjaśnił, że „za lata 2013-2014 nie sporządzano ocen obszarowych jakości wody, ponieważ wynikało to z natłoku spraw i obciążenia pracowników. Zaznaczam, że właściwe jednostki samorządu terytorialnego miały wiedzę o jakości wody. Wójtowie i burmistrzowie otrzymywali oceny okresowe jakości wody oraz byli każdorazowo informowani na piśmie lub za pośrednictwem faxu, jeżeli woda nie odpowiadała wymaganiom i mogła stanowić zagrożenie dla zdrowia mieszkańców. Część wymaganych danych dla ocen obszarowych umieszczonych było ponadto w rocznych ocenach stanu sanitarnego powiatu i umieszczane na stronie internetowej PSSE w Białymstoku oraz przekazywane Prezydentowi Białegostoku i Staroście Powiatu Białostockiego”.

(dowód: akta kontroli str. 408-409, 412-420)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, wykonywanie przez PSSE obowiązków sprawozdawczo-informacyjnych dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższą ocenę i uwagę wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁶, wnosi o:

1. Wykorzystywanie w trakcie postępowań dotyczących wydawania opinii o potrzebie przeprowadzania ocen oddziaływania ma środowisko przez poszczególne przedsięwzięcia, wykazu urządzeń wodociagowych będącego w posiadaniu PSSE w Białymstoku.
2. Egzekwowanie od zarządców wodociągów przedkładania wyników przeprowadzanych badań w ramach monitoringu przeglądowego, obejmujących komplet parametrów wymaganych przepisami prawa.
3. Dostosowanie częstotliwości poborów próbek wody powierzchniowej do badań do kategorii jej jakości.
4. Podejmowanie, po otrzymaniu sprawozdań z badań wody, działań określonych w § 17 ust. 2-4 rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia z 2015 r., w tym określanie dopuszczalnych wartości parametrów, na jakie pozwala stwierdzona warunkowa przydatność wody do spożycia.
5. Dokonywanie ocen obszarowych jakości wody oraz szacowania ryzyka zdrowotnego konsumentów nie rzadziej niż raz na rok, zgodnie z § 20 ust. 4 wyżej wymienionego rozporządzenia.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

³⁶ Dz. U. z 2015 r. poz. 1096 oraz z 2016 r. poz. 677. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.

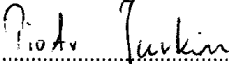
Obowiązek
poinformowania NIK o
sposobie
wykorzystania uwag i
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

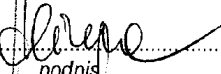
Białystok, dnia 23 czerwca 2016 r.

Kontroler:
Piotr Jurkin
starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR

Agata Ciupa

.....
podpis

